

ฐานข้อมูลคนพิการ: กลไกสำคัญที่รอกการพัฒนา

ฐานข้อมูลคนพิการ เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ เพื่อนำไปใช้จัดบริการ และสวัสดิการแก่คนพิการตามนโยบายต่าง ๆ ปัจจุบันหลายหน่วยงานจัดทำฐานข้อมูลของตนเองซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้อมูลที่ตอบโจทย์เฉพาะการดำเนินงานของหน่วยงานนั้น ๆ การขาดการบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงาน ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนของข้อมูลที่จัดเก็บ ข้อมูลที่ไม่ครอบคลุมทุกมิติ ส่งผลให้ไม่สามารถสะท้อนสถานการณ์ที่แท้จริงของคนพิการได้ อีกทั้งขาดประสิทธิภาพทั้งในด้านการจัดการฐานข้อมูลและการนำข้อมูลไปใช้เพื่อพัฒนานโยบายต่าง ๆ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการและสวัสดิการทั้งด้านสุขภาพและ ด้านสังคมแก่คนพิการ ควรร่วมมือกันพัฒนาระบบสารสนเทศ เพื่อช่วยสนับสนุนการดำเนินการตามภารกิจ ปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบันเพื่อให้ทุกหน่วยงานสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ร่วมกัน

ปัญหาฐานข้อมูลคนพิการในปัจจุบันที่ต้องแก้ไข

ซ้ำซ้อน

หน่วยงานเก็บข้อมูลซ้ำซ้อนกัน สิ้นเปลือง
ทั้งเวลาและงบประมาณ

ไม่สะท้อน
ความจริง

ต่างหน่วยงานต่างเก็บ ขาดความครอบคลุมของ
ข้อมูลไม่สะท้อนความเป็นจริงของคนพิการ

เข้าถึงยาก

ข้อมูลเชิงสถิติคนพิการระดับประเทศ
ยากต่อการเข้าถึงและใช้ประโยชน์

ไม่เป็น
ระบบ

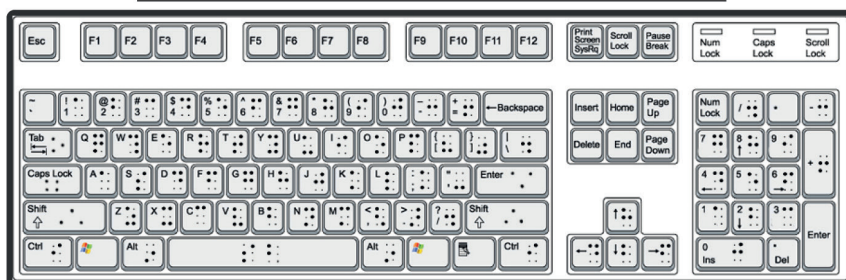
โครงสร้างของฐานข้อมูลไม่เป็นระบบ
ไม่เชื่อมโยงระหว่างหน่วยงาน

ไม่
เพียงพอ

ข้อมูลการมาใช้บริการไม่เพียงพอต่อการ
สะท้อนความเป็นจริงและเป็นประโยชน์
ต่อการพัฒนาบริการให้คนพิการ

ขาดการ
พัฒนา

ขาดการพัฒนาาระบบสารสนเทศกลางเกี่ยวกับ
คนพิการ ซึ่งจะเป็นกลไกสำคัญในการทำให้ฐาน
ข้อมูลคนพิการมีความสมบูรณ์พร้อมใช้งาน

โครงการทบทวนชุดสิทธิประโยชน์และการเข้าถึงอุปกรณ์เครื่องช่วยคนพิการ ปี พ.ศ. 2557 โดยโครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ (HITAP)¹ ค้นพบปัญหาเกี่ยวกับฐานข้อมูลคนพิการและการจัดการข้อมูลคนพิการ ดังนี้

ฐานข้อมูลคนพิการบกพร่อง

ก่อนการทบทวนชุดสิทธิประโยชน์และประเมินการเข้าถึงอุปกรณ์เครื่องช่วยคนพิการ นักวิจัยได้ศึกษาข้อมูลคนพิการจากหน่วยงานต่าง ๆ ในประเทศไทยพบปัญหาเกี่ยวกับฐานข้อมูลคนพิการดังนี้

ฐานข้อมูลซ้ำซ้อน ไม่สะท้อนความจริง ไม่ครอบคลุม

ในปัจจุบันประเทศไทยไม่มีระบบสารสนเทศกลางเกี่ยวกับคนพิการ และขาดการบูรณาการข้อมูลและใช้ฐานข้อมูลร่วมกันระหว่างหน่วยงาน หน่วยงานที่มีภารกิจรับผิดชอบการให้บริการแก่คนพิการ เช่น สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ระบบประกันสุขภาพภาครัฐ กองทุนทดแทนผู้ประสบภัย สถานพยาบาล สถานศึกษา กรมการปกครอง กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กรมการจัดหางาน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานสถิติแห่งชาติต่างก็จัดเก็บข้อมูลคนพิการ ทั้งจากการสำรวจและการรวบรวมสถิติจากการปฏิบัติงานของตน เช่น การขึ้นทะเบียนคนพิการ การให้บริการสุขภาพ การได้รับ-ไม่ได้รับอุปกรณ์เครื่องช่วยคนพิการ การจัดสวัสดิการสังคมและการศึกษาสำหรับคนพิการ ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนของข้อมูลบางส่วน เกิดการสิ้นเปลืองทั้งเวลาและงบประมาณ เช่น การรวบรวมสถิติจำนวนคนพิการของสำนักงานสถิติแห่งชาติ และสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ

อีกทั้งการจัดเก็บข้อมูลเฉพาะส่วนที่หน่วยงานให้ความสนใจทำให้ฐานข้อมูลแต่ละฐานขาดความครอบคลุมของข้อมูลและไม่สามารถสะท้อนสถานการณ์ของคนพิการในภาพรวม เช่น ฐานข้อมูลทะเบียนคนพิการของสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ไม่ได้ระบุความต้องการมีงานทำ ความสามารถในการทำงาน วุฒิการศึกษา ความสามารถในการเดินทางด้วยตนเอง และที่อยู่ปัจจุบัน

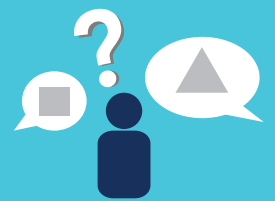
ฐานข้อมูลคนพิการระดับประเทศ ยากต่อการเข้าถึงและใช้ประโยชน์

แม้จะมีหลายหน่วยงานที่รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับคนพิการ แต่การเข้าถึงข้อมูลเหล่านั้นโดยหน่วยงานหรือบุคคลภายนอกทำได้ยาก เนื่องจากบางหน่วยงานไม่มีกลไกสนับสนุนให้สืบค้นข้อมูลแบบออนไลน์ บางหน่วยงาน

เปิดเผยข้อมูลเฉพาะบางส่วน ทำให้การสืบค้นและนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์เป็นไปได้ด้วยความยากลำบาก นอกจากนี้ยังพบว่ามีการจัดเก็บข้อมูลชนิดเดียวกันในรูปแบบหรือลักษณะที่ต่างกัน ทำให้ข้อมูลไม่พร้อมใช้ เช่น ระบบประกันสุขภาพหลักทั้งสามกองทุน ได้แก่ ระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ระบบประกันสังคม และระบบสวัสดิการรักษายาพยาบาลข้าราชการ กำหนดรหัสรายการอุปกรณ์เครื่องช่วยคนพิการ การเบิกค่าใช้จ่ายที่เกิดจากอุปกรณ์ฯ การได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพที่แตกต่างกัน ทำให้ผู้วิเคราะห์และผู้ใช้อข้อมูลต้องปรับรหัสให้ตรงกันก่อนจึงจะทำการวิเคราะห์ได้

นอกจากนี้ การกำหนดใช้คำนิยามความพิการต่างกัน ยังทำให้เกิดข้อมูลที่สับสนได้ เช่น สำนักงานสถิติแห่งชาติ (สสช.) และสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (พค.) ซึ่งเป็นหน่วยงานสำคัญรวบรวมสถิติและรายงานจำนวนคนพิการของประเทศไทยแตกต่างกัน เนื่องมาจากการนิยามความพิการแตกต่างกัน โดย สสช. ยึดคำนิยามตามแนวคิดของบัญชีสากลเพื่อการจำแนกการทำงาน ความพิการและสุขภาพ (International Classification of Functioning Disability and Health : ICF) ขององค์การอนามัยโลก² ส่วน พค. รวบรวมสถิติคนพิการที่ขึ้นทะเบียนคนพิการจำแนกตามแต่ละประเภทความพิการ³

1. ได้รับทุนสนับสนุนจากสถาบันสร้างเสริมสุขภาพคนพิการ (สบพ.) เพื่อทบทวนชุดสิทธิประโยชน์และศึกษาการเข้าถึงบริการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์และอุปกรณ์เครื่องช่วยคนพิการในแง่มุมต่างๆ เช่น นโยบายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การจัดการบริการโดยโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ความพึงพอใจต่อบริการที่ได้รับ และคุณภาพชีวิตรวมทั้งความสามารถในการดำเนินชีวิตของคนพิการที่เข้าถึงบริการและอุปกรณ์ดังกล่าว

2. ความพิการมีความหมายครอบคลุม ความบกพร่อง (impairments) ข้อจำกัดในการทำกิจกรรม (activity limitations) และข้อจำกัดในการมีส่วนร่วม (participation restrictions) แต่ สสช. พิจารณาความพิการเฉพาะความบกพร่องและข้อจำกัดในการทำกิจกรรม

3. คนพิการตามนิยามของสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (พค.) คือ คนที่มีบัตรประจำตัวคนพิการที่ออกโดยกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ปัญหาการจัดการข้อมูลคนพิการ : ภาพสะท้อนจากงานวิจัย

การทบทวนชุดสิทธิประโยชน์ ด้วยวิธีการสนทนากลุ่มผู้ให้บริการและการสำรวจการจัดบริการด้านคนพิการในโรงพยาบาลของรัฐ พบปัญหาเกี่ยวกับการจัดการข้อมูลคนพิการในประเทศไทย ดังนี้

โครงสร้างของฐานข้อมูลไม่เป็นระบบ ไม่เชื่อมโยงระหว่างหน่วยงาน

การกำหนดโครงสร้างของฐานข้อมูลคนพิการที่ไม่เป็นระบบ ขาดความครอบคลุมข้อมูลที่สำคัญ และไม่เชื่อมโยงกับหน่วยงานและสถานพยาบาลอื่นๆ ทำให้ไม่สามารถตรวจสอบการได้รับบริการฟื้นฟูสมรรถภาพและอุปกรณ์ช่วยเหลือคนพิการในระดับบุคคลได้ คนพิการบางส่วนจึงได้รับอุปกรณ์ฯ ช้าช้อน มีผลเสียต่อทั้งคนพิการและผลเสียเชิงเศรษฐกิจ ในภาพรวมข้อมูลเหล่านี้ก็ไม่สามารถนำมาใช้ศึกษาสถานการณ์ระดับจังหวัดและระดับประเทศได้

นอกจากนี้ยังพบการขาดกลไกการแบ่งปันแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้ให้บริการรวมถึงผู้ปฏิบัติงานสังกัดหน่วยงานต่างๆ ทำให้ไม่ทราบข้อมูลนอกเหนือจากส่วนที่ตนเองรับผิดชอบ เช่น ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการให้บริการที่จำเป็นต่อคนพิการและประชาชนทั่วไป ทำให้คนพิการและประชาชนทั่วไปต้องติดต่อขอข้อมูลจากหลายหน่วยงานเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน

ข้อมูลไม่เพียงพอต่อการสะท้อนความเป็นจริงและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาบริการให้คนพิการ

การมีข้อมูลคนพิการในพื้นที่รับผิดชอบของสถานพยาบาล จะช่วยให้ทราบความต้องการและปัญหาที่เกิดขึ้นกับคนพิการและนำข้อมูลมาปรับปรุงนโยบายการดูแลคนพิการ แต่การสำรวจการจัดบริการด้านคนพิการในโรงพยาบาลของรัฐ ในปี พ.ศ. 2556 จำนวน 155 แห่งใน 20 จังหวัด แสดงให้เห็นว่าโรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลทั่วไปประมาณร้อยละ 45 ไม่มีการจัดเก็บหรือไม่มีฐานข้อมูลคนพิการในพื้นที่รับผิดชอบ ในขณะที่โรงพยาบาลชุมชนกว่าร้อยละ 90 แม้มีการรวบรวมข้อมูลหรือมีฐานข้อมูลคนพิการในพื้นที่รับผิดชอบแต่ข้อมูลดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมคนพิการในพื้นที่รับผิดชอบทั้งหมด (โดยเฉลี่ยมีความครอบคลุมคนพิการเพียงร้อยละ 30) นอกจากนี้โรงพยาบาลหลายแห่งไม่ได้จัดเก็บข้อมูลที่สำคัญของคนพิการที่มารับบริการที่โรงพยาบาล เช่น การจำแนกประเภทความพิการ สิทธิการรักษา จำนวนครั้งและจำนวนคนในการให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์ จำนวนคนพิการที่มีความต้องการอุปกรณ์ช่วยเหลือคนพิการ จำนวนคนพิการที่ได้รับอุปกรณ์ช่วยเหลือคนพิการ ตลอดจนไม่มีระบบบันทึกข้อมูลการติดตามการใช้งานอุปกรณ์ฯ ที่แจกจ่ายให้คนพิการแต่ละราย เป็นต้น

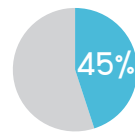

การสำรวจการจัดบริการด้านคนพิการในโรงพยาบาลของรัฐในปี พ.ศ. 2556 จำนวน 155 แห่งใน 20 จังหวัดพบว่า

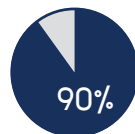

รูปแบบการบันทึกข้อมูลไม่เป็นระบบเดียวกัน

การมีรูปแบบการบันทึกข้อมูลที่ตรงกันจะช่วยลดความซ้ำซ้อนของข้อมูลและลดภาระงานของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ทว่าเจ้าหน้าที่ในโรงพยาบาลที่มีการจัดเก็บข้อมูลคนพิการได้กล่าวถึงปัญหาจากการที่หน่วยงานต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบประกันสุขภาพและกระทรวงสาธารณสุขกำหนดให้ใช้โปรแกรมบันทึกข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่หลากหลายเพื่อการจัดเก็บข้อมูลและทำรายงานการให้บริการสุขภาพด้านต่างๆ ซึ่งแต่ละโปรแกรมไม่สามารถเชื่อมข้อมูลหากันได้ เมื่อต้องการวิเคราะห์ข้อมูลจากหลายส่วน ทำให้ต้องแยกวิเคราะห์ ไม่แตกต่างจากการบันทึกข้อมูลลงกระดาษ เกิดความยุ่งยากและใช้เวลานาน

โรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลทั่วไปประมาณร้อยละ 45 ไม่มีการจัดเก็บข้อมูลหรือฐานข้อมูลคนพิการในพื้นที่รับผิดชอบ

โรงพยาบาลชุมชน กว่าร้อยละ 90 มีการจัดเก็บข้อมูลหรือฐานข้อมูลคนพิการในพื้นที่รับผิดชอบ

ข้อมูลคนพิการหรือฐานข้อมูลคนพิการที่โรงพยาบาลชุมชนจัดเก็บ มีความครอบคลุมคนพิการในพื้นที่รับผิดชอบเพียงร้อยละ 30

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการและสวัสดิการทั้งด้านสุขภาพและด้านสังคมแก่คนพิการ ควรร่วมมือกันพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อช่วยสนับสนุนการดำเนินการตามภารกิจ รวมทั้งการกำหนดนโยบายและมาตรการการนำนโยบายไปปฏิบัติและการกำกับติดตามและประเมินผล โดยให้ระบบสารสนเทศดังกล่าวประกอบด้วยฐานข้อมูลและแนวทางการบริหารจัดการระบบที่ทุกหน่วยงานในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค ระดับหน่วยงาน และสถานพยาบาล สามารถเข้าถึงและได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน นอกจากนี้ ให้มีการปรับปรุงฐานข้อมูลให้เป็นปัจจุบันอย่างสม่ำเสมอและเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลบริการและสวัสดิการที่รัฐจัดให้กับประชากรกลุ่มอื่นๆ

RECCOMENDATION

ผู้เขียน

สุรเดช ดวงทิพย์สิริกุล

นักวิจัย

โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ

ติดตามรายงานฉบับสมบูรณ์ได้ที่ <http://www.hitap.net/research/disabledpersons>

เอกสารฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “การทบทวนชุดสิทธิประโยชน์ และการเข้าถึงบริการอุปกรณ์เครื่องช่วยคนพิการ” โดย

ธีระ คิริสมุด

ทรงยศ พิลาสันต์

สุรเดช ดวงทิพย์สิริกุล

วันทนีย์ กุลเพ็ง

ปฤษฎรพร กิ่งแก้ว

แก้วกุล ดันดีพิสิฐกุล

สุรชัย โกดิรัมย์

ศรีเพ็ญ ดันดีเวสส

ยศ ตีระพัฒนานนท์

การทบทวนชุดสิทธิประโยชน์
และการเข้าถึงบริการอุปกรณ์เครื่องช่วยคนพิการ

HITAP

เป็นองค์กรวิจัยไม่แสวงกำไร ภายใต้ สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุขและเป็นส่วนหนึ่งของโครงการเมธีวิจัยอาวุโส สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) มีพันธกิจหลัก คือ ศึกษาผลกระทบทั้งบวกและลบจากการใช้เทคโนโลยีหรือนโยบายด้านสุขภาพ เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจด้านนโยบายของภาครัฐ เช่น คณะอนุกรรมการพัฒนาบัญญัติยาหลักแห่งชาติ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติและหน่วยงานต่างๆ ภายใต้กระทรวงสาธารณสุข ส่วนในระดับนานาชาติ โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา HITAP เน้นการพัฒนาศักยภาพให้ประเทศเหล่านั้นสามารถทำประเมินเทคโนโลยีด้านสุขภาพด้วยตนเอง

ติดต่อ:

โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ (HITAP)

อาคาร 6 ชั้น 6 กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

อำเภอเมือง นนทบุรี 11000

โทรศัพท์: 02-591-8161, 02-590-4375 และ 02-590-4549

โทรสาร: 02-590-4374 และ 02-590-4369

อีเมล: hitap@hitap.net

เว็บไซต์: www.hitap.net

HITAPTHAILAND

HITAP_THAI

HITAP THAI

HITAPTHAILAND

HITAP NET

Health Intervention and Technology Assessment Program

